

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā 2016.gada 14.jūnijā

Nr.262

**Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
Inārai Mūrniecei**

Ļoti cienījamā Mūrnieces kundze!

Saeimā izskatīšanā ir Ministru kabineta iesniegtais likumprojekts “Grozījumi likumā “Par tiesu varu”” (*sk. 12.Saeimas likumprojektu Nr.431/Lp12*). Tiekoties ar iedzīvotājiem un uzņēmējiem, pastāvīgi esmu uzklaušījis bažas par mūsu tiesiskās vides noteiktību, tiesu varas ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi un lomu iedzīvotāju tiesību aizsardzībā. Tiesu varas darbības kvalitāte ietekmē ikviena valsts iedzīvotāja ticību valsts varai. Visām valsts varām ir jā rūpējas, lai Latvijā būtu stipra un sabiedrības uzticību baudošā tiesu vara.

Izveidojot Tiesiskās vides pilnveides komisiju, biju lūdzis tai sagatavot vērtējumu par Tieslietu padomes darba pilnveidošanas iespējām. Tiesiskās vides pilnveides komisija savu ziņojumu man iesniedza 2016.gada 24.maijā.

Eiropas praksē ir atzīts, ka tieslietu padome kā neatkarīga tiesu varu pārstāvoša institūcija var paust tiesu varas viedokli un nostiprināt tiesu varas neatkarību no likumdevēja varas un izpildvaras. Eiropas pieredze apliecina, ka tieslietu padomes var kļūt par būtisku tiesu varas attīstības un reformu dzinēj spēku, kas sekmē tiesu varas attīstību un atbildību. Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Tieslietu padome mijiedarbībā ar likumdevēju varētu stiprināt Latviju kā demokrātisku

tiesisku valsti un rast efektīvus risinājumus personas tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanai (sk. *Satversmes tiesas 2012.gada 28.marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2011-10-01 30.punktu*).

I

Tieslietu padome Latvijā izveidota ar 2010.gada 3.jūnija grozījumiem likumā "Par tiesu varu". Tieslietu padomes darbības pirmajos gados ir iezīmējusies nepieciešamība stiprināt šīs institūcijas kapacitāti un paplašināt tās funkcijas. Pati Tieslietu padome ir rosinājusi paplašināt tās pilnvaras (sk.: *Bičkovičs I. Tieslietu padomes redzeslokā – funkciju paplašināšana, komunikācija, tiesnešu un darbinieku atalgojums. Augstākās tiesas biļetens, Nr.12, 2016.gada aprīlis, 51.lpp.*). Arī Ministru kabinets ir izstrādājis un iesniedzis Saeimā izskatīšanā likumprojektu, kas citastarp paredz Tieslietu padomes funkciju paplašināšanu (sk. *12.Saeimas likumprojektu Nr.431/Lp12 "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"")*).

Tiesiskās vides pilnveides komisija savā ziņojumā kritiski konstatējusi, ka Tieslietu padome pagaidām nav spējusi būtiski ietekmēt tiesu varas attīstību un kļūt par ietekmīgu faktoru tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē. Tajā pašā laikā ir skaidrs, ka būtiskas reformas tiesu varā bez pašas tiesu varas iesaistes un aktīvas līdzdalības nebūs iespējamās. Tādēļ būtu ārkārtīgi svarīgi pilnveidot Tieslietu padomes darbību, kā arī precizēt Tieslietu padomes stratēģisko nozīmi un funkcijas Latvijas tiesiskajā sistēmā.

Tiesiskās vides pilnveides komisija norādījusi iespējamās pilnveidojumus, kas varētu uzlabot Tieslietu padomes darbību. Tiesiskās vides pilnveides komisija rosinājusi paplašināt Tieslietu padomes kompetences tiesu varas jautājumos un lemšanā par tiesnešu karjeras jautājumiem, kā arī piedāvājusi instrumentus Tieslietu padomes darbības aktivizēšanai tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē.

Uzskatu, ka Tiesiskās vides pilnveides komisijas ziņojums varētu būt labs pamats Saeimas likumdošanas darbam, lai tiktu izstrādāti nepieciešamie likumu grozījumi, kas stiprinātu Tieslietu padomes pilnvaras, kapacitāti un pārvaldību.

Šādi grozījumi ļautu radīt labākus priekšnoteikumus Tieslietu padomes spējai būtiski ietekmēt tiesu sistēmas attīstību. Lielāka pašas

tiesu varas atbildība par tiesu sistēmas darba organizācijas pilnveidošanu veicinātu tiesiskās vides noteiktību un sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

Vēršu arī uzmanību, ka Tiesiskās vides pilnveides komisijas ziņojums ir apspriests Tieslietu padomes 2016.gada 13.jūnija sēdē. Tieslietu padome konceptuāli atbalstījusi ziņojumā ietvertos priekšlikumus Tieslietu padomes darba pilnveidošanai.

II

Aicinu Saeimu rūpīgi apsvērt iespējas paplašināt Tieslietu padomes pilnvaras tiesnešu karjeras virzībā, mazinot šajā ziņā tieslietu ministra un Saeimas pilnvaras.

Līdz šim jau vairākkārt bijušas diskusijas par tieslietu ministra un Saeimas pilnvaru mazināšanu tiesnešu karjeras jautājumus [sk.: *Vai Saeimai jālemj par katru tiesneša karjeras soli. Jurista Vārds, 2009.gada 3.novembris, Nr.44(587); Vai iecerētā Tieslietu padome attaisnos cerības. Jurista Vārds, 2010.gada 26.janvāris, Nr.4(599)*].

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 84.panta pirmais teikums prasa, lai tiesnešus amatā apstiprina Saeima. Taču tas nenozīmē, ka Saeimai jālemj par katru tiesneša karjeras soli. Saglabājot principu, ka Saeimas balsojums ir nepieciešams personas kļūšanai par tiesnesi, Satversme pieļauj risināt tiesneša karjeras virzības regulēšanu likumdošanas ceļā, tostarp piešķirot attiecīgās funkcijas Tieslietu padomei (sk.: *Kārkliņa A., Jurcēna L. Satversmes 85.pants. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 85. – 86.lpp.*). Paplašinot Tieslietu padomes funkcijas, būtu iespējams piešķirt Tieslietu padomei tiesības pārcelt tiesnesi augstāka vai zemāka līmeņa tiesā.

Tieslietu padomei būtu piešķiramas tiesības izvirzīt kandidātus iecelšanai un apstiprināšanai tiesneša amatā rajona (pilsētas) tiesā un apgabaltiesā.

Tieslietu padomei varētu tikt piešķirtas tiesības iecelt amatā un atbrīvot no amata pirms pilnvaru termiņa beigām rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāju un apgabaltiesas priekšsēdētāju (attiecīgi arī rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāja vietnieku un apgabaltiesas priekšsēdētāja

vietnieku, kā arī rajona (pilsētas) tiesas tiesu nama priekšsēdētāju un zemesgrāmatu nodaļas priekšnieku un viņa vietnieku).

Būtiski būtu Tieslietu padomei nodot arī tiesneša amata kandidātu atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtošanas kārtības noteikšanu un apgabaltiesas un Augstākās tiesas tiesneša amata kandidāta atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtošanas kārtības noteikšanu.

Tiesiskās vides pilnveides komisija rosinājusi arī atteikties no tieslietu ministra vai Augstākās tiesas priekšsēdētāja priekšlikuma kā priekšnoteikuma kādas Tieslietu padomes funkcijas īstenošanā, kā arī atsevišķus citus Tieslietu padomes kompetences paplašinājumus, kuru lietderību un nepieciešamību aicinu Saeimu likumdošanas procesā izvērtēt.

III

Starptautiski par veiksmīgu tiek atzīts tāds tieslietu padomes modelis, kurā apvienota tieslietu speciālistu, akadēmisko aprindu un sabiedrības pārstāvība un līdztekus tiesnešiem un atsevišķiem *ex officio* locekļiem kā pilntiesīgi locekļi var tikt ieceltas arī citas personas, ņemot vērā to kompetenci un nozīmi sabiedrības dzīvē. Aicinu apsvērt iespēju arī Latvijā iekļaut kā pilntiesīgus Tieslietu padomes locekļus sabiedrības pārstāvjus. Tie varētu tikt izraudzīti, piemēram, no goda tiesnešu vidus vai arī no vēlēta akadēmiskā personāla, t.i., asociēto profesoru vai profesoru ar juridisko zinātņu doktora grādu, vidus. Lai nodrošinātu pietiekamu šo Tieslietu padomes locekļu demokrātisko leģitimitāciju, viņi būtu apstiprināmi Tieslietu padomes locekļu amatā ar Saeimas balsojumu.

Tāpat aicinu Saeimu izvērtēt tieslietu ministra un Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja kā Tieslietu padomes locekļu *ex officio* statusa nepieciešamību. Starptautiskajās rekomendācijās parasti tiek uzsvērts, ka tieslietu padomes sastāvā nevajadzētu būt aktīviem politiķiem, parlamenta locekļiem vai izpildvaras pārstāvjiem.

Šobrīd Tieslietu padomes priekšsēdētājs *ex officio* ir Augstākās tiesas priekšsēdētājs. Ņemot vērā starptautiskās rekomendācijas un citu valstu praksi, rosinu noteikt, ka Tieslietu padomes priekšsēdētāju ievēlē pati Tieslietu padome no tās sastāvā esošo tiesnešu vidus ar kvalificēto balsu vairākumu.

IV

Lai stiprinātu Tieslietu padomes pārvaldību, ir nepieciešams tās mērķiem, kompetencei un darbības apjomam atbilstošs organizatoriskais, materiālais ietvars, kā arī no tā izrietošs finansējums.

Tieslietu padomes pienācīgai darbībai nepieciešams pastāvīgs birojs ar cilvēkresursu. Līdz šim faktiskās Tieslietu padomes izmaksas ir ietvertas vairākās budžeta programmās un apakšprogrammās, taču būtu nepieciešams apzināt šīs izmaksas un rast iespējas nodrošināt Tieslietu padomes sekmīgai darbībai nepieciešamo finansējumu.

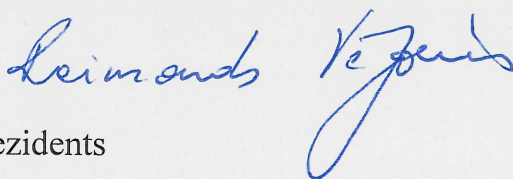
Lai nodrošinātu ciešāku likumdevēja un tiesu varas sadarbību un komunikāciju, kā arī iespēju aktualizēt nākotnē risināmos jautājumus, Tieslietu padomei reizi gadā būtu jāsniedz ziņojums Saeimai.

V

Ņemot vērā iepriekšminēto un pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 47.pantu, ierosinu izstrādāt nepieciešamos grozījumus likumā "Par tiesu varu", lai stiprinātu Tieslietu padomes pilnvaras, kapacitāti un pārvaldību.

Pielikumā: Tiesiskās vides pilnveides komisijas 2016.gada 24.maija ziņojums par Tieslietu padomes darba pilnveidošanu.

Ar cieņu

Valsts prezidents

Raimonds Vējonis